

**LIETUVOS BANKAS
TEISĖS IR LICENCIJAVIMO DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL X.X. IR REVOLUT BANK UAB GINČO NAGRINĖJIMO**

2023-07-26 Nr. 429-427
Vilnius

Lietuvos bankas gavo advokatės Nadezhdaos Svinarovos-Petrovos (toliau – atstovė) kreipimąsi, kuriuo prašoma išnagrinėti pareiškėjos X.X. (toliau – pareiškėja) ir *Revolut Bank UAB* (toliau – bankas) ginčą.

N u s t a t y t a:

2021 m. spalio 29 d. – 2021 m. lapkričio 29 d. pareiškėja iš savo asmeninės sąskaitos banke jai banko išduota mokėjimo kortele inicijavo 23 mokėjimo operacijas (toliau – ginčijamos mokėjimo operacijos) 4 skirtingiems gavėjams (toliau – gavėjai). Bendra pareiškėjos inicijuotų mokėjimo operacijų suma – 76 393,32 Eur. Bankas pareiškėjos inicijuotas ginčijamas mokėjimo operacijas įvykdė ir lėšas pervedė gavėjams.

Bankui atsisakius tenkinti pareiškėjos reikalavimą gražinti ginčijamų mokėjimo operacijų lėšas, pareiškėja kreipėsi į Lietuvos banką dėl vartojimo ginčo nagrinėjimo.

Pareiškėjos atstovė nurodė, kad 2021 m. balandžio mėn. su pareiškėja susisiekę asmenys prisistatė patarėjais investavimo klausimais, veikiančiais Prancūzijoje ir atstovaujančiais bendrovei BROKERAGEA. Šie asmenys pareiškėjai pasiūlė investuoti į virtualiąsias valiutas ir auksą. Pareiškėjos atstovė nurodė, kad asmenys prisistatė patarėjais tam, kad pareiškėja realiu laiku galėtų matyti savo uždirbtą pelną, pareiškėjos vardu atidarė jos asmeninę sąskaitą, skirtą investavimui. Taip pat pareiškėjos atstovė teigė, kad minėti asmenys pareiškėjai telefonu ir elektroniniu paštu teikdavo informaciją apie pareiškėjos vykdomas investicijas.

Kreipimesi pareiškėjos atstovė teigė, kad pareiškėja patyrė nuostolių dėl to, kad bankas netinkamai įgyvendino pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevenciją reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus. Pareiškėjos atstovė teigė, kad bankas privalo tinkamai identifikuoti savo klientus ir galutinius naudos gavėjus, gauti informaciją apie verslo santykių tikslą ir pobūdį, atlikti savo klientų vykdomų mokėjimo operacijų stebėseną, t. y. stebėti, ar banko kliento atliekami sandoriai atitinka kliento riziką, atlikti kliento lėšų šaltinio peržiūrą ir užtikrinti, kad turimi duomenys apie klientą būtų nuolat atnaujinami. Pareiškėjo atstovė pažymėjo, kad bankas turi taikyti kriterijus, kuriems esant mokėjimo operacija laikoma įtartina, ir stabdyti tokios mokėjimo operacijos vykdymą. Pareiškėjos atstovė paminėjo, kad tarp tokių kriterijų yra stebėjimas, ar klientas atlieka mokėjimo operaciją, kuri viršija finansų įstaigai žinomas kliento finansines galimybes, ar klientas atlieka sandorius, kurių vertė akivaizdžiai neatitinka tokio turto vidutinės rinkos vertės, ar klientas sudaro sandorius, kai yra sunku arba neįmanoma nustatyti naudos gavėjo.

Pareiškėjos atstovė pažymėjo, kad bankas turėjo patikrinti pareiškėjos atliekamas mokėjimo operacijas, naudos gavėją, išsiaiškinti mokėjimo operacijų tikslus ir blokuoti įtartiną mokėjimo operacijas. Tačiau bankas, pareiškėjai vykdant ginčijamas mokėjimo operacijas, su pareiškėja nesusisiekė ir nepasiteiravo pareiškėjos apie mokėjimo operacijų paskirtį, lėšų gavėją, todėl pažeidė pareigą įgyvendinti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimus. Pareiškėjos atstovės teigimu, jeigu bankas būtų tinkamai vykdęs teisės aktų, reglamentuojančių pinigų plovimą ir teroristų finansavimą, reikalavimus, būtų pastebėjęs sukčiavimo schemą, į kurią pateko pareiškėja, pareiškėja nebūtų patyrusi nuostolių. Pareiškėjos atstovė prašė rekomenduoti bankui gražinti ginčijamų mokėjimo operacijų sumą.

Bankas Lietuvos bankui pateiktame atsiliepime paaiškino, kad pati pareiškėja inicijavo ginčijamas mokėjimo operacijas gavėjams, o visos ginčijamos mokėjimo operacijos buvo patvirtintos banko ir pareiškėjos sutartu būdu. Bankas taip pat teigė, kad, turimais vidinės kontrolės sistemos duomenimis, ginčijamos mokėjimo operacijos buvo atliktos mokėjimo kortele elektroninėse svetainėse (angl. *Ecommerce*) rankiniu būdu suvedus mokėjimo kortelės duomenis ir autorizavus „3D secure“ metodu. Nurodoma, kad pareiškėja neneigia pati inicijavusi šias ginčijamas mokėjimo operacijas.

Papildomai bankas paaiškino, kad vykdydamas autorizuotas mokėjimo operacijas jis neatliko jokių neteisėtų veiksmų, kurie galėtų pasireikšti kaip sutarties nuostatų ar kitų teisės aktų pažeidimas, todėl, banko nuomone, nėra pagrindo kilti banko civilinei atsakomybei.

Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytą informaciją, bankas prašė pareiškėjos reikalavimą atmesti.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Vartotojas ir finansų rinkos dalyvis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Lietuvos bankas ginčo nagrinėjimo proceso metu neatlieka Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42¹ straipsnyje reglamentuotų patikrinimų, skirtų faktinėms aplinkybėms, susijusioms su Lietuvos banko prižiūrimo finansų rinkos dalyvio galimai padarytu Lietuvos banko kompetencijai priskirtų teisės aktų reikalavimų pažeidimu, nustatyti ir įvertinti. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Kaip matyti iš Lietuvos bankui pateiktų dokumentų ir informacijos, šalių ginčas kilo dėl banko atsisakymo pareiškėjai gražinti ginčijamų mokėjimo operacijų metu iš pareiškėjos banko sąskaitos nurašytas lėšas pagrįstumo.

Mokėjimo paslaugų teikėjų veiklą, mokėjimo paslaugų teikimą, mokėjimo operacijų autorizavimą ir vykdymą, mokėjimo paslaugų vartotojų ir mokėjimo paslaugų teikėjų teises ir pareigas, susijusias su mokėjimo paslaugomis, kai mokėjimo paslaugų teikimas yra verslas, reglamentuoja Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas.

Pagal Mokėjimų įstatymo 29 straipsnio 1 dalį, mokėjimo operacija laikoma autorizuota tik tada, kai mokėtojas duoda sutikimą ją įvykdyti. Mokėtojas ir jo mokėjimo paslaugų teikėjas turi susitarti dėl sutikimo davimo formos ir tvarkos. Be to, Mokėjimų įstatymo 38 straipsnyje nustatyta, kad mokėjimo paslaugų teikėjas yra atsakingas mokėjimo paslaugų vartotojui (mokėtojui), jeigu mokėjimo operacija buvo neautorizuota, t. y. mokėjimo paslaugų vartotojas (mokėtojas) nedavė sutikimo atlikti tokią mokėjimo operaciją.

Nagrinėjamo ginčo atveju matyti, kad kreipimesi į Lietuvos banką pareiškėja aiškiai ir nedviprasmiškai nurodė, kad siekė atlikti ginčijamas mokėjimo operacijas. Pareiškėja neneigia davusi sutikimą atlikti ginčijamas mokėjimo operacijas, t. y. būtent ji inicijavo ginčijamas mokėjimo operacijas, ir todėl lėšos buvo pervestos į lėšų gavėjų sąskaitą. Taigi, galima daryti išvadą, kad dėl ginčijamų mokėjimo operacijų tinkamo autorizavimo tarp šalių ginčo nėra, todėl sprendime toliau nebus plačiau analizuojamos Mokėjimų įstatymo nuostatos, reglamentuojančios mokėjimo operacijų tinkamą autorizavimą, ir mokėjimo operacijų autorizavimo aplinkybės, o mokėjimo operacijos laikytinos tinkamai autorizuotomis.

Siekiant išspręsti tarp pareiškėjos ir banko kilusį ginčą bei pasisakyti dėl pareiškėjos keliamo reikalavimo pagrįstumo, Lietuvos banko vertinimu, būtina nustatyti, ar: 1) bankas turi pareigą gražinti ginčijamų mokėjimo operacijų metu prarastas lėšas; 2) bankui kyla civilinė atsakomybė dėl įvykdytų mokėjimo operacijų.

1. Dėl banko pareigos gražinti pareiškėjai įvykdytų ginčijamų mokėjimo operacijų sumą

Kreipimesi į Lietuvos banką pareiškėjos atstovė nurodo, kad bankas turi kompensuoti nuostolius, patirtus dėl ginčijamų mokėjimo operacijų įvykdymo. Nesutikdamas su pareiškėjos nurodomomis aplinkybėmis, bankas pažymi, kad pati pareiškėja patvirtinto davusi sutikimą ir atlikusi ginčijamas mokėjimo operacijas pagal tarp šalių sudarytoje sutartyje nustatytą tvarką.

Nagrinėjamo ginčo byloje esminis pareiškėjos reikalavimas bankui yra sugražinti

pareiškėjos iš banko sąskaitos inicijuotų ir banko įvykdytų ginčijamų mokėjimo operacijų metu prarastas lėšas.

Mokėjimų įstatymo 43 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kai įvykdytos visos mokėtojo ir mokėjimo paslaugų teikėjo bendrojoje sutartyje nustatytos sąlygos, mokėtojo sąskaitą tvarkantis mokėjimo paslaugų teikėjas negali atsisakyti įvykdyti mokėjimo nurodymo, nesvarbu, ar mokėjimo nurodymas inicijuotas mokėtojo, įskaitant inicijavimą per mokėjimo inicijavimo paslaugos teikėją, gavėjo ar per gavėją, išskyrus atvejus, kai tai draudžia kiti teisės aktai.

Mokėjimų įstatymo 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kai mokėjimo nurodymą tiesiogiai inicijuoja mokėtojas, jo mokėjimo paslaugų teikėjas atsako mokėtojui už tinkamą mokėjimo operacijos įvykdymą, nebent mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjas žino ir gali patvirtinti mokėtojui ir gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjui, kad gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjas gavo mokėjimo operacijos sumą, kaip nustatyta šio įstatymo 46 straipsnyje. Tokiu atveju gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjas yra atsakingas gavėjui už tinkamą mokėjimo operacijos įvykdymą.

Iš turimų duomenų matyti, kad bankas pareiškėjos autorizuotas ginčijamas mokėjimo operacijas įvykdė pagal visus pareiškėjos pateiktus duomenis, t. y. tinkamai ir laiku ginčijamų mokėjimo operacijų lėšas pervedė lėšų gavėjams. Kadangi pareiškėja davė sutikimą įvykdyti ginčijamas mokėjimo operacijas, jas pateikė bankui vykdyti ir bankas jas įvykdė tinkamai, nėra pagrindo teigti, kad bankas nepagrįstai įvykdė pareiškėjos autorizuotas ginčijamas mokėjimo operacijas.

Nustačius, kad pareiškėjos autorizuotas ginčijamas mokėjimo operacijas bankas įvykdė pagrįstai ir tinkamai, nėra pagrindo pareiškėjos reikalavimo bankui grąžinti ginčijamų mokėjimo operacijų metu prarastas lėšas pripažinti pagrįstu.

2. Dėl banko civilinės atsakomybės už mokėjimo operacijos įvykdymą taikymo sąlygų

Pareiškėjos atstovės teigimu, mokėjimo operacijos buvo įvykdytos dėl banko kaltės, nes bankas įvykdydamas mokėjimo operacijas pažeidė Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos (toliau – PPTFPĮ) įstatymo reikalavimus, netinkamai įgyvendino mokėjimo operacijų stebėseną, nepatikrino lėšų gavėjų, nepatikrino, ar pareiškėjos inicijuotos ginčijamos mokėjimo operacijos atitiko pareiškėjos rizikos profilį, ir nesiėmė priemonių, kad ginčijamų mokėjimo operacijų vykdymas būtų sustabdytas.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.245 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama, kad civilinė atsakomybė – tai turinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas, o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas. Civilinė atsakomybė atsiranda esant asmens, įpareigoto atlikti atitinkamus veiksmus ar nuo jų susilaikyti, neteisėtiems veiksams ar neveikimui, kaltei dėl šių neteisėtų veiksmų padarymo ar neveikimo, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp veiksmų ar neveikimo ir atsiradusios žalos (Civilinio kodekso 6.246–6.249 straipsniai).

Kasacinis teismas savo praktikoje ne kartą yra pažymėjęs, kad civilinė atsakomybė kyla tik tuomet, kai nustatomos visos civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ir kaltė, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta atsakomybė be kaltės¹. Kai neįrodyta bent viena iš būtinųjų sąlygų, civilinė atsakomybė negali būti taikoma².

Vertinant pareiškėjos atstovės teiginius, kad bankas įvykdydamas mokėjimo operacijas pažeidė PPTFPĮ reikalavimus, svarbu pažymėti, kad pareiškėjos atstovė tik deklaratyviai teigė, kad bankas atliko neteisėtus veiksmus, tačiau ginčo byloje nebuvo pateikta objektyvių įrodymų, kurie pagrįstų pareiškėjos atstovės teiginį, kad bankas įvykdydamas mokėjimo operacijas pažeidė PPTFPĮ. Vadovaujantis PPTFPĮ, finansų įstaigos yra įpareigosos tinkamai pažinti savo klientus, nustatyti ir patikrinti kliento ir naudos gavėjo asmens tapatybę, gauti informaciją apie dalykinių santykių tikslą ir numatomą pobūdį, nuolat peržiūrėti ir atnaujinti kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo metu pateiktus dokumentus, duomenis ar informaciją (siekiant užtikrinti, kad minėta informacija yra tinkama ir aktuali) bei vykdyti nuolatinę kliento dalykinių santykių stebėseną, siekiant užtikrinti, kad kliento vykdomos operacijos ir sandoriai atitinka finansų įstaigos turimą informaciją apie klientą, jo verslą, rizikos pobūdį, lėšų šaltinius. Atkreiptinas dėmesys, kad nurodytos finansų įstaigų pareigos neapima pareigos nustatyti

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148-248/2019, 77 punktas.

² pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-189/2010; 2019 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1089-701/2019, 33 punktas.

tapatybę asmenų, kuriems finansų įstaigos klientas siunčia lėšas, ir (arba) juos pažinti, jei šie asmenys nėra pačios finansų įstaigos klientai. Finansų įstaigos, vykdydamos dalykinių santykių ir operacijų stebėseną, remiasi kliento mokėjimo nurodyme pateikiama informacija apie lėšų gavėjus. Nors finansų įstaigų pareigos apima papildomas mokėjimo nurodyme pateiktos informacijos patikras (pavyzdžiui, dėl lėšų gavėjo atitikties taikomoms tarptautinėms finansinėms sankcijoms), PPTFPĮ ar kituose teisės aktuose nėra nustatytos finansų įstaigų pareigos atlikti išsamią kiekvieno lėšų gavėjo patikrą, lygiavertę kliento atžvilgiu taikomiems reikalavimams.

Bankas Lietuvos bankui pateiktame atsiliepime taip pat paaiškino, kad teisės aktai banko neįpareigoja tikrinti kiekvienos klientų atliekamos mokėjimo operacijos, tikrinti duomenis apie kiekvieną mokėjimo nurodyme nurodytą mokėjimo operacijos sumos gavėją, analizuoti lėšų gavėjo vykdomos veiklos specifikos ar kitaip kvestionuoti mokėtojo, kuris pateikė mokėjimo nurodymą pervesti tokiam gavėjui lėšas, veiksmus.

Kaip minėta, Lietuvos bankas ginčo nagrinėjimo proceso metu neatlieka Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42¹ straipsnyje reglamentuotų patikrinimų, skirtų faktinėms aplinkybėms, susijusioms su Lietuvos banko prižiūrimo finansų rinkos dalyvio galimai padarytu Lietuvos banko kompetencijai priskirtų teisės aktų reikalavimų pažeidimu, nustatyti ir įvertinti. Pareiškėjos atstovės teiginių, kad bankas įvykdydamas ginčijamas mokėjimo operacijas pažeidė PPTFPĮ, pagrindumą būtų galima įvertinti tik atlikus Lietuvos banko įstatymo 42¹ straipsnyje reglamentuotą patikrinimą.

Svarbu tai, kad, vadovaujantis civilinio proceso rungtyniškumo principu, ginčo šalys turi įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus bei atsikirtimus, išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 12, 178 straipsniai).

Kaip jau buvo minėta, neteisėti veiksmai yra būtina civilinės atsakomybės sąlyga, t. y., nenustačius neteisėtų veiksmų fakto, nėra pagrindo kilti civilinei atsakomybei ir pagrindo atlyginti patirtą žalą. Nagrinėjamu atveju pareiškėjos atstovei nepateikus įrodymų, kad bankas įvykdydamas ginčijamas mokėjimo operacijas atliko neteisėtus veiksmus, kita civilinės atsakomybės sąlyga – priežastinis ryšys tarp žalos ir neteisėtų veiksmų – nenustatinėtina. Darytina išvada, kad, neįrodžius neteisėtų veiksmų fakto, bankui nekyla civilinė atsakomybė ir bankas neturi pagrindo atlyginti pareiškėjos prašomos sumos – 76 393,32 Eur.

Į esminius šalių išdėstytus argumentus atsakyta, o kiti šalių nurodyti argumentai neturi esminės reikšmės sprendimo teisėtumui ir pagrįstumui, todėl dėl jų Lietuvos bankas plačiau nepasisako. Lietuvos banko pareiga priimti motyvuotą sprendimą neturėtų būti suprantama kaip reikalavimas detaliai atsakyti į kiekvieną šalių argumentą³.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjos X.X. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl tapataus ginčo dalyko kreiptis į teismą įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu. Ginčo šalys turi pareigą pranešti Lietuvos bankui, jeigu viena iš ginčo šalių pareiškia ieškinį bendrosios kompetencijos teismui prašydama nagrinėti tapatų ginčą iš esmės.

Licencijavimo skyriaus vadovė,
pavaduojanti departamento direktorių

Agnė Kazlauskienė

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. spalio 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-382/2010; 2010 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-536/2010 ir kt.